

САМООСВІТНЯ КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ФАРМАЦІЇ

THE SELF-EDUCATION COMPETENCE AS A PART OF THE PROFESSIONAL TRAINING OF THE FUTURE PHARMACY SPECIALIST

Стаття присвячена одній з актуальних проблем професійної підготовки майбутніх фахівців фармації – формуванню самоосвітньої компетентності. Зокрема, приділено увагу компетентнісному підходу в професійній освіті та значенню самоосвітньої компетентності у складі фахової. У статті зазначено, що підготовка фармацевтичного працівника у закладах вищої освіти спрямована на формування в студентів як певної сукупності професійних знань, умінь та навичок, так і здатності до саморозвитку й самовдосконалення. Основну увагу автор звертає на проблему визначення самоосвітньої компетентності, її місце у низці компетентностей, які визначаються стандартами вищої освіти, та її значення для ефективного досягнення студентом мети освіти, зазначеної в програмі професійної освіти, і подальшого професійного розвитку. Аналіз наукових студій засвідчив, що дослідниками приділено наукову увагу виокремленню складових професійної компетентності майбутнього фармацевта. На прикладі стандартів вищої освіти, освітньо-професійної програми «Фармація» початкового рівня, першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» здійснено аналіз фахових компетентностей та зроблено висновок про наявність елементів самоосвітньої компетентності, але як така самоосвітня компетентність у складі soft skills та hard skills не виокремлена. Подано погляд низки науковців щодо самоосвітньої компетентності як інтегративного особистісного утворення, властивості особистості або складової життєвої компетентності студента. У статті запропоновано авторське визначення самоосвітньої компетентності, окреслено подальше дослідження проблеми формування самоосвітньої компетентності майбутнього фахівця з фармації через визначення педагогічних умов ефективного і сталого цього процесу в навчально-інформаційному середовищі медичних ЗВО.

Ключові слова: вища освіта, майбутній фахівець з фармації, компетентнісний підхід, самоосвітня компетентність.

This article deals with one of the urgent issues of the professional training of future pharmacy specialists – the formation of their self-education competence. In particular, the work focuses on the competence approach in professional education and the importance of self-education competence as a part of professional education. The article states that the training of a pharmaceutical specialist in institutions of higher education is aimed at forming both a certain set of professional knowledge, abilities, and skills, as well as the ability for self-development and self-improvement in students.

The author draws the main attention to the problem of defining self-education competence, its place in a number of competences defined by the standards of higher education, and its importance for the students' effective achievement of the educational goal specified in the program of professional education and their further professional development.

The analysis of scientific studies has proven that the researchers paid scientific attention to distinguishing the components of the professional competence of future pharmacists.

Based on the example of the standards of higher education, the educational and professional program "Pharmacy" of the elementary/primary level, the first (Bachelor's) and second (Master's) levels of higher education, in the specialty 226 "Pharmacy, Industrial Pharmacy" of the field of knowledge 22 "Health care", the analysis of professional competences has been carried out and a conclusion has been made about the presence of elements of self-education competence. However, self-education competence as a part of soft skills and hard skills has not been distinguished. In the work, the point of view of a number of scientists on self-education competence as an integrative personal education, a personality trait, or a component of a student's life competence has been presented. The article offers the author's definition of self-education competence and further research into the problem of forming the self-education competence of a future pharmacy specialist through the definition of pedagogical conditions for an effective and sustainable process in the educational and informational environment of medical institutions of higher education.

Key words: higher education, future pharmacy specialist, competence approach, self-education competence.

УДК 378.091:615.15
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/56.1.29>

Барджадзе Р.В.,
викладач кафедри фахових медичних та фармацевтичних дисциплін Черкаської медичної академії

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інтеграція України в європейський освітній простір, перехід до компетентнісної освітньої парадигми зумовили зміни стратегії професійної підготовки майбутніх фахівців медичної сфери у ЗВО. Відповідно до цих умов вони мають орієнтуватися в реаліях сьогодення і бути спроможними адекватно реагувати на них, знаходити оптимальні шляхи запобігання та подолання проблем, працювати з високою продуктивністю та ефективністю, бути готовим до постійного особистісного та

професійного розвитку. Однією з найважливіших навичок освіченої людини в епоху цифрових технологій є рівень сформованості його здатності до постійного самовдосконалення та стрімкого розвитку особистості шляхом самоосвіти.

Професійній підготовці майбутніх фармацевтів у системі вищої освіти надається велике значення, тому що в Україні фармацевт є учасником фармацевтичної опіки. Це означає його залучення до професійної діяльності щодо всебічного підтримання здоров'я та запобігання захворюванням

громадян. Для здійснення належної фармацевтичної опіки необхідно, щоб провізор володів значним обсягом медичних знань, які дозволять йому взаємодіяти з лікарем на рівні «рівноправного терапевтичного партнерства» [7, с. 4]. Цьому сприятиме міжпрофесійний підхід в освіті, що актуалізує розвиток самоосвітньої компетентності майбутніх фармацевтів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання компетентнісного підходу в освіті обговорюється низкою науковців. Цьому питанню приділяють дослідницьку увагу М. Головань, Т. Засекина, О. Ліскович, М. Садовий, О. Трифонова, О. Федоренко. Проблему формування самоосвітньої компетентності досліджували Н. Бухлова, В. Гайда, Н. Коваленко, О. Пометун, О. Прозор, Ю. Сабадош, О. Савченко, Г. Селевко, М. Солдатенко, Л. Фоміна та ін. У медичній галузі професійної освіти це питання висвітлюють Л. Козлова, П. Кравченко, О. Лянна, Т. Самойленко, Л. Середа тощо. Низка наукових праць сучасних дослідників присвячена тенденціям формування компетентностей майбутніх фармацевтів у закладах вищої освіти (Н. Альохіна, Л. Галій, Г. Глембоцька, В. Голубцов, Н. Денисова, І. Комісінська, Л. Пляка, О. Тутутченко). Науковий погляд на проблему формування самоосвітньої компетентності дозволяє стверджувати, що це актуальна проблема, розвиток якої особливо в умовах воєнного стану забезпечує можливість успішної реалізації освітнього процесу в закладах вищої освіти.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну увагу педагогічної спільноти професійній підготовці медичних працівників, зокрема майбутніх фармацевтів, відкритим залишається питання перегляду значення самоосвітньої компетентності у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні значення й специфіки формування самоосвітньої компетентності майбутніх фармацевтів в закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Сучасне українське суспільство потребує висококваліфікованих, компетентних спеціалістів, що володіють знаннями суміжних спеціальностей, здатних аналізувати та організувати свою професійну діяльність, готових до самоосвіти та самовдосконалення. Сьогодні професійна освіта, раніше, ніж інші підсистеми, зіткнулася з вимогами ринку до підготовки компетентного фахівця. Вона прийшла в невідповідність із суто функціональним відношенням до професійної освіти з її жорстко-нормативним характером. Наразі, безперервне оволодіння новими знаннями та їх збагачення власним досвідом стає важливою потребою для фахівців, зокрема фармацевтів. Тому підготовка майбутнього фармацевта у закладах освіти спрямована

на формування в студентів як певної сукупності професійних знань, умінь та навичок, так і здатності до саморозвитку й самовдосконалення. Під час організації освітнього процесу в медичних закладах освіти необхідно враховувати прогнози очікуваних послуг фармацевтів майбутнього. Саме тому підготовка фахівців у галузі 226 Фармація нині вимагає не лише впровадження нових підходів до організації освітнього процесу, пов'язаних насамперед із науково-технічним прогресом, але й формування обізнаної саморозвиваючої особистості. Знання є лише потенціалом, яким має бути озброєний майбутній фармацевт, головною є результативність його діяльності в конкретних умовах, які постійно зазнають змін.

Важливою складовою професійної підготовки фармацевта є здатність: адаптуватися до значних темпів розвитку цифрових технологій, прояву творчого фахового мислення, особистісної і професійної культури та підвищення фахової мобільності. Самоосвіта особистості майбутнього фахівця органічно вплітається в контекст її безперервної освіти, яка набула в останні роки значення найважливішого соціально-педагогічного напрямку. Зважаючи на вказане вище, складно переоцінити значення самоосвіти для майбутнього фармацевта в освітньому процесі. Саме тому ухвалено Стратегію розвитку медичної освіти в Україні відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2019 р. № 95-р [14], яка передбачає наступне: «Завданням медичної освіти є забезпечення надання громадянам якісної медичної допомоги завдяки високому рівню підготовки медичних працівників. Життя та здоров'я пацієнта повинні бути основними людськими та професійними цінностями медичних працівників. Якісна медична допомога неможлива без зміни культурної парадигми та створення нового професійного середовища – самовідтворюваного та незалежного».

Освіта й самоосвіта перебувають у тісному зв'язку, оскільки належать до пізнавального процесу. Незважаючи на взаємозв'язок двох термінів, дослідники схильні розглядати самоосвіту як автономне явище, під час якого виявляється повна самостійність у визначенні норм цієї діяльності, в її організації та здійсненні. Науковцями підкреслюється цілеспрямованість і систематичність цієї діяльності, а також потреба в оволодінні знаннями. Беручи до уваги, що освітня діяльність відрізняється від самоосвітньої низкою параметрів, варто наголосити на важливій особливості процесу самоосвіти для нашого наукового пошуку. Вона полягає в тому, що самоосвіта відбувається не тільки під час навчання в закладі освіти, а продовжує здійснюватись у професійній діяльності фармацевта, тобто, коли власне освітня діяльність у закладі освіти відбулась, її формальну частину завершено. Основою самоосвіти є знання,

набуті майбутнім фахівцем під час освітнього процесу у співробітництві з педагогом. Самоосвіта є складовою загальної та професійної неперервної освіти, стає умовою зростання фахової компетентності особистості та відбувається в процесі професійної діяльності.

Щодо професійної діяльності фармацевта, то вона визначена як галузь науково-практичної охорони здоров'я, яка охоплює науковий пошук та створення лікарських препаратів, визначення потреби в препаратах, їх виробництво та всебічне вивчення властивостей, включаючи безпеку та специфічну дію; аналіз препаратів, стандартизацію, реєстрацію, виробництво, контроль якості, зберігання, реалізацію та застосування, фармацевтичну опіку, підготовку та перепідготовку фармацевтичних кадрів [4].

Кожен конкретний вид професійної діяльності реалізується визначеним нормативно схваленим та найбільш ефективним способом. Цей спосіб закріплено в правових документах, кваліфікаційних вимогах, описано в посадових обов'язках, визначено через професійні компетенції фахівця, втілено в професійно важливих якостях особистості. Щодо фармацевтичної діяльності, то вона регулюється законами та нормативно-правовими документами, а саме Конституцією України та Наказами МОЗ України, Постановами КМ України, що змінюються або доповнюються в залежності від актуальних задач у галузі.

Сьогодні більшістю країн Європи до розвитку освіти запроваджений компетентнісний підхід. Різні країни виділяють пріоритетні переліки компетентностей, актуальних для професійної підготовки фахівця, тобто здатностей особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей [3]. Цьому надають пріоритетну увагу і розширюють способи досягнення найкращих результатів навіть після закінчення професійної підготовки фахівця. До прикладу, запроваджено зміну вимог до безперервного професійного розвитку (Continuing Professional Development (CPD) фармацевтів Ірландії, що забезпечує якість професійних компетентностей. Фармацевти повинні планувати та документувати свою особисту освітню діяльність у вигляді електронного портфоліо (ePortfolio) у п'ятирічний термін [17, с. 4]. Електронне портфоліо також містить інструмент самооцінки основних компетентностей (CCSAT), який дозволяє фармацевтам визначити потреби в навчанні, які раніше не були очевидними для особи. Це орієнтує фармацевта на постійне самонавчання.

Щодо українських реалій, схвалено Стратегію розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки,

де однією із цілей зазначено «створення умов для безперервного навчання (освіта дорослих), що є важливим фактором особистого та професійного зростання» [15]. Серед очікуваних результатів реалізації Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки зазначена підготовка та виховання кадрів вищої кваліфікації, здатних працювати на засадах інноваційних підходів до організації освітнього процесу, власного творчого безперервного професійного зростання. Увага акцентується на реалізації компетентнісної парадигми, у тому числі на самостійній освітній діяльності майбутнього фахівця. Компетентнісний підхід спрямований на досягнення освітніх результатів через формування у студентів компетентностей як одиниць виміру освіченості, де увага акцентується на здатності особистості діяти в різноманітних нестандартних ситуаціях, творчо застосовувати набуті знання, уміння, навички, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей.

Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти [9] містять актуальне визначення компетентностей, які набуваються майбутнім фахівцем у процесі навчання, а саме інтегральної, загальних (soft skills) і спеціальних або фахових, предметних (hard skills). Інтегральна компетентність визначається як узагальнений опис кваліфікації, що виражає її основні компетентнісні характеристики щодо професійної діяльності та/або навчання. Загальні компетентності – універсальні компетентності, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача вищої освіти в різних галузях та для його особистісного розвитку. Спеціальні (фахові, предметні) компетентності – компетентності, актуальні для конкретної предметної області, які є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю на певному рівні НРК. Основою формування компетентностей майбутніх фахівців у процесі навчання є визначення певної ієрархії компетентностей, стратегії та послідовності їх формування [5, с.71].

Важливим в нашій науковій розвідці є те, що основою для професійної діяльності майбутнього фармацевта є система сформованих у процесі його професійної підготовки компетентностей у закладі вищої освіти. Вони визначаються стандартами вищої освіти, які корелюють з професійним стандартом «Фармацевт». Проект професійного стандарту містить вимоги до фахівця щодо ефективної професійної діяльності. Зокрема, «здатність взаємодіяти у професійному середовищі, здійснювати безперервний професійний розвиток» [12] орієнтована на самоосвітню діяльність фахівця, на формуванні якої в закладі вищої освіти зосереджена наша увага.

Існуючий стандарт вищої освіти України для другого (магістерського) рівня освіти за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за 2018 рік містить фахові компетентності, згруповані у п'ять кластерів відповідно до Глобальної рамки компетентностей фармацевтичних фахівців освітньої ініціативи Міжнародної фармацевтичної федерації (FIP Education Initiatives. Pharmacy Education Taskforce. A Global Competency Framework, v.1) та з урахуванням національних особливостей підготовки здобувачів вищої фармацевтичної освіти, серед яких: фармацевтичні компетентності в галузі охорони здоров'я; компетентності у сфері надання фармацевтичної допомоги населенню; організаційні та управлінські компетентності; професійні та особистісні компетентності; компетентності у сфері забезпечення та управління якістю. [16].

Стандарт вищої освіти України для першого рівня вищої освіти знаходиться в стані розробки, тому посилаємось на розроблену Черкаською медичною академією ОПП для огляду фахових компетентностей фармацевта. Згідно з освітньо-професійною програмою «Фармація» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» Черкаської медичної академії, до фахових компетентностей зараховано такі, що формуються у процесі навчання:

- здатність використовувати законодавчу базу України та дотримуватися вимог належних практик щодо здійснення професійної діяльності;
- здатність здійснювати професійну діяльність згідно з вимогами санітарно-гігієнічного режиму, охорони праці, техніки безпеки та протипожежної безпеки;
- здатність застосовувати на практиці принцип і фармацевтичної етики та деонтології, розуміти соціальні наслідки професійної діяльності;
- здатність проводити інформативну та санітарно-просвітницьку роботу серед населення;
- здатність надавати фармацевтичну допомогу споживачам фармацевтичних послуг;
- здатність організувати забезпечення населення та лікувально-профілактичних закладів лікарськими засобами та товарами аптечного асортименту;
- здатність виробляти (виготовляти) лікарські засоби в умовах аптеки та виконувати технологічні операції у процесі промислового виробництва лікарських засобів;
- здатність виконувати завдання щодо забезпечення якості (у тому числі контролю) лікарських засобів;
- здатність реалізовувати лікарські засоби та товари аптечного асортименту;

- здатність здійснювати організаційно-управлінську діяльність аптечними закладами та їх структурними підрозділами;

- здатність надавати домедичну допомогу;
- здатність проводити дослідження у практичній професійній діяльності на відповідному рівні [10].

Варто зазначити, що здатність до самоосвіти як частини професійних компетентностей окремо не оазначена.

Аналіз наукових студій засвідчив, що дослідниками приділено наукову увагу виокремленню складових професійної компетентності майбутнього фармацевта. На основі їх узагальнення, визначають наступні:

- спеціальної компетентності – включає знання фармакотерапевтичних, медичних, технічних, ергономічних характеристик товарів і послуг фармацевтичного асортименту;

- управлінської компетентності – включає знання законів і правил розвитку фармацевтичного бізнесу і формування команди;

- психологічної компетентності – заснована на знаннях психології спілкування з партнерами по фармацевтичному ринку, споживачами фармацевтичних товарів і послуг;

- правової компетентності – визначається знаннями нормативної правової бази з фармацевтичної діяльності і мірі відповідальності за її невиконання [8, с.93].

Складниками професійної компетентності майбутніх фармацевтів та провізорів зазначені:

- спеціальна компетентність (знання фармакотерапевтичних, медичних, технічних, ергономічних характеристик товарів та послуг фармацевтичного асортименту);

- соціально-психологічна компетентність (розуміння мотивів та стратегій поведінки партнерів у спілкуванні);

- саморегулятивна компетентність (здатність до самоаналізу, усвідомлення та саморозвиток професійних якостей);

- правова компетентність (правова обізнаність, правосвідомість та правова культура);

- управлінська компетентність (знання основ теорії управління, сформованість організаційних, аналітичних, планувальних умінь);

- конфліктологічна компетентність (знання, уміння та навички спілкування в конфліктних ситуаціях);

- етична компетентність (реалізація в професійній поведінці стратегії і тактики етично адекватного спілкування з суб'єктами професійного спілкування);

- комунікативна компетентність [13, с. 7]. Автор у виокремленій саморегулятивній компетентності вказує на значимість самоосвітньої діяльності.

Науково-методичні джерела прямо не вказують на наявність і місце самоосвітньої

компетентності у складі компетентностей майбутнього фармацевта, хоча про її наявність та важливість свідчать наукові доробки низки дослідників з інших сфер професійної діяльності. Її ознаки виявляються в складі зазначених вище елементів фахової підготовки. Зазначимо, що переважно високий рівень розвитку soft skills сприяє ефективній самоосвітній діяльності студента – майбутнього фармацевта. Згідно з ОП «Фармація» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» Черкаської медичної академії [10] та ОП «Фармація» початкового рівня вищої освіти за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» Черкаської медичної академії [11] наступні загальні компетентності уможливають ефективну самоосвітню діяльність майбутніх фармацевтів, формуючи самоосвітню компетентність: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; вміння виявляти та вирішувати проблеми; здатність до пошуку: оброблення та аналіз інформації з різних джерел; здатність вчитися і бути сучасно навченим; здатність приймати обґрунтовані рішення; здатність до адаптації та дії в новій ситуації; здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. У проєкті стандарту вищої освіти України для другого (магістерського) рівня освіти за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» цим вимогам відповідає така загальна компетентність: «здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, вчитися і бути сучасно навченим».

Щодо форм самоосвітньої діяльності майбутніх фармацевтів, то груповий або командний її різновид зумовлює роботу через міжособистісну комунікацію, чому сприяють як зазначені вище, так і такі soft skills: здатність спілкуватися державною та іншою мовою як усно так і письмово; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; здатність до міжособистісної взаємодії та командної роботи.

Тож, здійснюючи наукову розвідку, доходимо висновку, що самоосвітня компетентність у складі soft skills та hard skills не виокремлена. Припускаємо, що варто виокремити безпосередньо самоосвітню компетентність як процесуальний елемент загальних компетентностей фармацевта, тому що під час реалізації вона впливає і регулює процес набуття професійної компетентності майбутнього фахівця та фахової діяльності фармацевта загалом. Вбачаємо слушним конкретизувати її як здатність осучаснювати отримані професійні знання на основі актуальної інформації суміжних професій і тенденцій в царині фармації.

Науковець Н. Воропай зараховує самоосвітню компетентність до складових життєвої компетентності особистості, яка втілює систему здібностей, що уможливають вирішення життєвих завдань, успішність у здійсненні власної життєдіяльності у всіх її проявах [2].

У визначенні Л. Білоусової і О. Кисельової самоосвітня компетентність є складним інтегративним особистісним утворенням, яке зумовлює не лише готовність до самоосвітньої діяльності, а й реальну здатність ефективного її здійснення з метою самовдосконалення та професійного розвитку [1].

Н. Коваленко тлумачить самоосвітню компетентність особистості як «складну інтегровану властивість особистості, яка забезпечує готовність задовольняти індивідуальні та соціальні потреби пізнання нею дійсності на основі оволодіння знаннями, уміннями та навичками, способами діяльності та набутого досвіду продуктивно здійснювати самостійне систематичне цільове освоєння соціального досвіду людства» [6, с.12].

Узагальнюючи визначення відповідно до пропонованого дослідження, під самоосвітньою компетентністю фармацевта розуміємо певну якість особистості фахівця, що характеризується здатністю та готовністю до цілеспрямованого перманентного здійснення самоосвітньої діяльності під час навчання та у процесі професійної діяльності, осучаснення отриманих професійних знань на основі актуальної інформації суміжних професій і тенденцій в царині фармації, покладаючись на самооцінку, самоаналіз, самоорганізацію, самоконтроль суб'єкта діяльності.

Висновки. Отже, теоретичний аналіз педагогічних студій уможлиблює висновок про актуальність визначеної нами теми, недостатність її розв'язання та необхідність подальшої розробки. Особливої уваги потребує подальше дослідження проблеми формування самоосвітньої компетентності майбутнього фахівця з фармації через визначення педагогічних умов, які забезпечать ефективність і сталість цього процесу в навчально-інформаційному середовищі медичних ЗВО.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Білоусова Л. І., Кисельова О. Б. Технологія формування у майбутніх педагогів компетентності самоосвіти з використанням потенціалу інформаційно-навчального середовища *Інформаційні технології в освіті* : зб. наук. праць. Херсон, 2009. С. 11–20.
2. Воропай Н. Становлення поняття «самоосвітня компетентність» у науковометодичній літературі *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова: Теорія і практика навчання та виховання* ; Нац. пед. Ун-т ім. М. П. Драгоманова. К., 2010. Серія 17. С. 27–32.
3. Закон України «Про вищу освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#top> (дата звернення : 26.02.2023)

4. Кайдалова Л. Г. Професійна діяльність як основа підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах URL: <http://library.uira.edu.ua/images/data/zbirnik/30-31/11klshe.pdf> (дата звернення : 26.02.2023)

5. Коваленко Н. В. Генезис поняття самоосвітня компетентність учнів. Педагогічні науки. *Збірник наукових праць*. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2008. Ч. 2. С. 67–76.

6. Коваленко Н. В. Формування самоосвітньої компетентності учнів основної школи сільської місцевості : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Суми, 2009. 20 с.

7. Крайдашенко О. В., Свинтозельський О. О. Клінічна фармація. Фармацевтична опіка: загальні положення : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗДМУ, 2014. 76 с.

8. Макарова О. Є. Сучасні стратегії підвищення якості фармацевтичної освіти. *Управління якістю в фармації* : збірник матеріалів VII науково-практичної конференції. URL: <https://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/7642/1/92-93.pdf> (дата звернення : 26.02.2023) С.92-93

9. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.06.2017 р. № 600 (уредакції наказу Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020 р. № 584. URL: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:m4_wnxZlpg0J:https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/naukovo-metodychna_rada/2020-metod-rekomendacziyi.docx&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=no (дата звернення : 26.02.2023)

10. ОПП «Фармація» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» Черкаської медичної академії. URL: <http://medacademy.ck.ua/wp-content/uploads/2022/11/%D0%9E%D0%9F-%D0%A4%D0%B0%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%B1%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D1%80-%D0%BD%D0%B0-%D0%B1%D0%B0%D0%B7%D1%96-%D0%9F%D0%97%D0%A1%D0%9E.pdf> (дата звернення : 26.02.2023)

11. ОПП «Фармація» початкового рівня вищої освіти за спеціальністю 226 «Фармація, промислова

фармація» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» Черкаської медичної академії. URL: <http://medacademy.ck.ua/wp-content/uploads/2022/11/%D0%9E%D0%9F-%D0%A4%D0%B0%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%A4%D0%9C%D0%91-%D0%BD%D0%B0-%D0%B1%D0%B0%D0%B7%D1%96-%D0%9F%D0%97%D0%A1%D0%9E.pdf> (дата звернення: 26.02.2023).

12. Професійний стандарт «Фармацевт» URL: <https://oormmpu.com.ua/%D0%BE%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%94%D0%BA%D1%82%D1%83-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D1%81-6/> (дата звернення : 26.02.2023).

13. Пляка Л. В. Психологічні особливості розвитку професійної комунікативної компетентності у майбутніх провізорів : автореф. дис. ... канд. псих. наук : 19.00.07 Київ, 2010. 20 с.

14. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2019 року № 95-р «Про схвалення Стратегії розвитку медичної освіти в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/95-2019-%D1%80#Text> (дата звернення : 26.02.2023).

15. Розпорядження Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки від 23 лютого 2022 р. № 286-р Київ URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-rozvitku-vishchoyi-osviti-v-ukrayini-na-20222032-roki-286-> (дата звернення 26.02.2023).

16. Стандарт вищої освіти України для другого (магістерського) рівня освіти за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за 2018 URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/11/11/226-Farmatsiya.promyslova.farmatsiya.mahistr-981-04.11.2022.pdf> (дата звернення: 26.02.2023).

17. Kennedy, M. C., Reast, A., Morrow, K., Bourke, F., Murphy, C., Arnett, R., & Bradley, C. (2019). Reviewing competence in practice: reform of continuing professional development for Irish pharmacists. *Pharmazie*, 7(2), 72. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31226806/> (дата звернення: 26.02.2023).